

1. **PARASYGMATYZM** – zastępowanie (substytucja) głosek dentalizowanych (sz,ż,cz,dź ; s,z,c,dz; ś,ź,ć,dź) innymi, realizowanymi prawidłowo

np.: [sz,ż,cz,dź] zastępowane przez [s,z,c,dz] , [s,z,c,dz, sz,ż,cz,dź] przez [ś,ź,ć,dź], [c, dz, ć, dź, cz, dź] przez [s, z, ś, ź, sz], [s, sz, ś, c, cz, ć] przez [t], [z, rz, ź, dz, dź, dź] przez [d].

Ćwiczenia

1. Ćwiczenia oddechowe:

dmuchanie na chorągiewki i wiatraczki;

„tańczący płomyczek” – dmuchanie na płomień świecy w odległości niepozwalającej zdmuchnąć płomyka, lecz wyginać go;

zawody „kto dmuchnie dalej” – zdmuchiwanie kulek waty z ręki;

wydmuchiwanie baniek mydlanych;

dmuchanie na papierowe ozdoby zawieszane na nitkach o różnej długości ponad głową ćwiczącego;

„wyścigi samochodowe” – dmuchanie na papierowe kulki po wytyczonej trasie narysowanej na podłodze;

„mecz piłkarski” – przedmuchiwanie piłeczki pingpongowej do osoby siedzącej na przeciwko;

dmuchanie na piórko, aby unosiło się ponad głową osoby ćwiczącej;

rozdmuchiwanie plamki farby wodnej na podkładce z tworzywa

zdmuchiwanie lekkiego przedmiotu z ręki, np. piórka, kłębka waty, papierowej kulki;

2. Ćwiczenia języka:

wysuwanie języka do przodu;

język szeroki i wąski;

ułożenie języka za dolnymi zębami;

cofanie języka w głąb jamy ustnej;

liczenie dolnych zębów czubkiem języka po wewnętrznej stronie;

oblizywanie językiem wewnętrznej powierzchni dolnych zębów;

dotykanie czubkiem języka wewnętrznej powierzchni dolnych siekaczy z równoczesnym wybrzmiewaniem głoski „e”;

„wymiatanie śmieci” – energiczne wyrzucanie czubka języka zza dolnych zębów;

unoszenie języka na górkę za górnymi zębami;

„malowanie sufitu” - przesuwanie językiem po podniebieniu od zębów w stronę gardła;

3. Ćwiczenia warg:

rozchylenie warg jak w uśmiechu – wargi płaskie, przylegają do zębów (zęby widoczne);

rozciąganie warg do uśmiechu i wymawianie głoski „i”;

naprzemienny uśmiech z pokazywaniem zębów, a następnie zasłanianiem ich wargami;

układanie ust do uśmiechu i powrót do pozycji neutralnej;

gimnastyka warg i języka (wysuwanie języka do przodu, uśmiechanie się);

wydawanie odgłosów z rozciągniętymi kącikami ust: kozy – me, me, barana – be, be, kurczątko – pi, pi, śmiechu – hi, hi;

naprzemienne rozciąganie ust jak w uśmiechu, a następnie ściąganie jak do całusa (lub naprzemienne wymawianie głosek i – u);

przesyłanie buziaków;

4. Ćwiczenia podniebienia miękkiego:

ziewanie;

chrapanie;

2. SEPLENIENIE MIĘDZYZĘBOWE - Przy artykulacji głosek dentalizowanych (sz,ż,cz,dż; s,z,c,dz; ś,ź,ć,dź) - niektórych lub wszystkich- język wsuwa się między zęby w linii środkowej lub bocznej. W taki sam sposób mogą być wypowiedane głoski : t, d, n.

Ćwiczenia usprawniające narządy mowy takie jak wyżej **z wykluczeniem tych, w których język jest wysuwany poza jamę ustną !**

3. Ćwiczenia na pionizację języka np. przy zastępowaniu głoski [l] goską [j]

- układanie czubka języka za górnymi zębami i opuszczanie go do dziąseł dolnych podczas szerokiego otwierania jamy ustnej;
- naśladowanie ssania cukierka;
- kłaskanie;
- Przyklejanie całej masy języka do podniebienia przy szeroko otwartych ustach, a następnie energiczne opuszczanie języka;
- przesuwanie czubkiem języka od zębów do gardła po podniebieniu („malowanie sufitu”)
- Parskanie
- dotykanie czubkiem języka każdego zęba

- szybkie wymawianie głosek **ttttt ddddd nnnnn** z językiem cofniętym do wałka dziąsłowego
- szybkie wymawianie połączeń głosek **td td td td / tdn tdn tdn / teda tede tedu** z językiem cofniętym do wałka dziąsłowego
- śpiewanie na **la... , le... , lo... , lu...** ulubionej piosenki (lub na melodię „Wlazł kotek na płotek” / „Panie Janie”)

wyrazy z głoską [r], która jest zastępowana przez dziecko głoską [j] przekształcamy na zastępowanie głoską [l] → np. rakietka – lakieta, rower – lowel, kura – kula, czerwony – czelwony itd.

4. Ćwiczenia przygotowujące do wywołania głosek [k,g]

1. Opieranie czubka języka o dolne zęby i cofanie go w głąb jamy ustnej, aby nastąpiło uniesienie grzbietu języka do góry - zabawa **Koci grzbiet**.
2. Picie gęstych napojów przez długą i cienką słomkę.
3. Przysysanie drobnych papierków przez rurkę i przenoszenie ich na plansze.
4. Układanie czubka języka za górnymi zębami i opuszczanie go do dziąseł dolnych podczas szerokiego otwierania jamy ustnej.
5. Naśladowanie ssania cukierka i mlaskania całą powierzchnią języka przy opuszczonej żuchwie.
6. Ziewanie przy szeroko otwartych ustach.
7. Wdychanie powietrza nosem i wydychanie ustami, podczas szerokiego otwierania ust.
8. Przyklejanie całej masy języka do podniebienia przy szeroko otwartych ustach, a następnie energiczne opuszczanie przodu języka w dół.
9. ćwiczenia wzmacniające tył języka, a równocześnie przygotowujące do wywołania głoski [k], przez wymawianie [h] , czyli zabawy typu:

- nawoływania i okrzyki:

hej, hej
hop, hop,
hej ho, hej ho,
ho ho ho,
hip hip, hura,
buch, bach,
echo, echo.

- imitowanie śmiechu:

dziadka - **he, he,**
 taty - **ho, ho,**

mamy - **ha, ha,**
dziewczynki - **hi, hi.**

■ zabawy w chuchanie na:

zmarznięte ręce,
oszronioną szybę,
lustro, by zaparowała jego powierzchnia;

Ćwiczenia przygotowujące do wywołania głoski [r]

Ćwiczenia języka

1. Wysłunięcie przedniej części języka między zęby i delikatne żucie go, tzn. masaż języka.
2. Przeciskanie języka przez maksymalnie zbliżone do siebie zęby, tj. masowanie języka.
3. Odklejanie językiem chrupek kukurydzianych lub opłatka z podniebienia.
4. Klaskanie czubkiem języka o podniebienie twarde, od najwolniejszych uderzeń po najszybsze - zabawa **Jedzie konik**.
5. Wielokrotne odrywanie języka przyklejonego całą powierzchnią - do podniebienia - zabawa **w mlaskanie**.
6. Naśladowanie lub ssanie prawdziwego cukierka czubkiem języka.
7. Przytrzymanie paska papieru wargami, a następnie zdmuchiwanie go z ust.
8. Szybkie wypowiedzianie głoski [l].
9. Szybkie i kilkukrotne wybrzmiewanie **ly** z językiem uderzającym o górną wargę.
10. Energiczne, wielokrotne wybrzmiewanie:

te, te, te,
ty, ty, ty,
de, de, de,
dy, dy, dy.

Naśladowanie różnych odgłosów:

rybki - **plum, plum,**
indyka - **gul, gul,**
bociana - **kle, kle,**
chodaków - **klap, klap,**
mycia - **chlapu, chlapu,**
jazdy konnej – **patataj.**

Śpiewanie różnych melodii na sylabach:

**la, la, la,
lo, lo, lo,
le, le, le,
lu, lu, lu,
ly, ly, ly.**

Coraz szybsze wypowiedzianie zbitki sylabowej **la lo lu le**.

Coraz szybsze i wielokrotne wypowiedzianie zbitki **bd**.

Powtarzanie ze stopniowym przyspieszaniem:

bda, bdo, bde, bdu, bdy,

pta, pto, pte, ptu, pty,

bda – pta,

bdo – pto,

bde – pte,

11. Podczas szerokiego otwierania jamy ustnej, unoszenie czubka języka do podniebienia a następnie szybkie i wielokrotne wymawianie przytępionych głosek: **[t] [d]** oraz zbitek spółgłoskowych **td, tdn**, a także zbitek sylabowych:

teda – teda,

tede – tede,

tedo – tedo,

tedu – tedu,

tedy – tedy.

12. Recytacja rymowanki z **[t]** dźwiękowym

Kto tutaj tak tupie?

To tato tutaj tak tupie.

Ach, tato tutaj tak tupie!

13. Uniesienie języka do wałka dźwiękowego, a następnie mocne dmuchnięcie na czubek języka, aż do pojawienia się **tr**.